

Biblioteca „România Muncitoare“

No. 40.

VERA FIGNER

# Inchisorile Rusești

Cu biografia autoarei

de

Dr. ECATERINA ARBORE



BUCUREȘTI

CERCUL DE EDITURĂ SOCIALISTĂ

Strada Piața Amzei, No. 26

1913

**30 Bani**

1880

# INCHISORILE RUSEȘTI

DE

VERA FIGNER

Biblioteca Centrală Universitară  
"Carol I" București

Cota T 160 214

464/09

BCU – Bucuresti



\*C20093684\*

Inventar nr.

52-439/

68

## Cîteva cuvinte pentru cititorii romîni

Broşura «Inchisorile ruseşti» a fost scrisă şi editată de către d-na Vera Figner în limba franceză, cu scopul de a dezvălui lumii civilizate din Europa şi tovarăşilor din toate ţările, chinurile la cari sunt supuşi luptătorii pentru libertatea poporului rus, închişi în temniţele întunecoase ale țarizmului.

Guvernul autocrat, guvernul în capul căruia stă țarul Nicolae II, țarul *iubitor de pace*, neputînd înăbuşi conştiinţa poporului, care s-a deşteptat la ideile de libertate şi fraternitate, neputînd stînge *revoluţia morală internă* care a izbutit în Rusia, cu toată înfrîngerea externă, se răzbună în modul cel mai crud, cel mai fioros, asupra acelorora dintre revoluţionari pe cari a putut pune mîna, păgîndu-i în închisori.

Pentru a veni în ajutorul acelorora cari s-au sacrificat pentru binele poporului, şi astăzi pier de foame, de boale, de băţai, de chinuri, în închisorile ruseşti, s-a constituit din iniţiativa d-nei Vera Figner, la 31 Decembrie 1909, un «comitet permanent pentru ajutorarea prizonierilor politici ruşi, condamnaţi la muncă silnică».—Astăzi acest comitet, graţie cotizaţiilor şi donaţiilor benevole ce vin dela tovarăşii şi prietenii din Rusia şi din toate ţările Europei, dispune de un fond anual de 47.035,10 lei (la 1 Ianuarie

1913); s-au trimes ajutoare în Rusia, în anul 1910 lei 14.770,65, în anul 1911, 28.906,65 și în anul 1912, lei 44.574,55. Suma aceasta însă e departe de-a ajunge pentru nevoile închișilor, cari sunt sute de mii în temnițe și în Siberia. Deaceea comitetul face un apel călduros către toți tovarășii de idei, de a veni în ajutorul victimelor țarizmului rusesc cu ajutoare cit de mici, cari se primesc la Paris, la cassierul comitetului, pe adresa: M. D. Aïtoff, rue Denfert Rocherau 110.

Totodată credem că va fi interesant pentru cititorii noștri, de a cunoaște pe scurt și biografia autoarei operei publicate, Vera Figner fiind care e una din martirele mișcării revoluționare din Rusia.

Cercul de Editură Socialistă.

---



VERA FIGNER

## VERA FIGNER

---

Acum cîtiva ani, într-o seară din luna Noembrie, pe un ger cumplit, mă aflam departe la Nord, într-un mic oraș din Finlanda. Într-un cerc intim de tovarăși ruși, adunați în jurul samovarului, am făcut atunci cunoștință cu Vera Nikolaevna Figner, una din revoluționarele de frunte ale generației care ne-a precedat.

Drept să spun, în primele momente, cînd am aflat înaintea *cui* mă aflam, n-am putut decît să mă uit cu sfială la *aceea*, al cărei nume îl cunoșteam așa de bine din copilărie... Nu știam nici ce să-i spun, nici ce s-o întreb...

Văzînd-o, mi-am adus aminte cum, de mult, decînd mintea mea de copil a fost în stare să judece și sufletul meu să urască și să iubească, întotdeauna, în momente de singurătate, gîndurile mele s-au îndreptat spre un lucru misterios și groaznic, despre care auzisem vorbind pe cei mari și pe care bine nu-l pricepeam...

«Departe la miază-noapte un oraș mare și zgomotos...

«La marginea orașului, pe malul unui rîu, o fortăreață singuratecă cu ziduri negre. Această fortăreață e o închisoare groaznică: cine a fost închis acolo nu mai ese viu... Acolo se întîmplă cele mai mari cruzimi... și acolo stau încînise și două femei tinere și frumoase... pentrucă au vrut binele și fericirea oamenilor. Aceste două femei se numesc: Liudmila Wolkenstein și Vera Figner...».

*Douăzeci de ani* au trecut decînd am auzit povestindu-se acest fapt. Și acum, după *douăzeci de ani*, una din

cele două femei martire murise de curînd, împuşcată de cazaci la Wladivostok, iar *cealaltă* se afla înaintea mea!

Mulți au murit, mulți au înebunit în vestita închisoare Schlüsselburg; Vera Figner, după ce a fost închisă *douăzeci de ani*, a eșit *vie* din acel mormînt, grație revoluției din Rusia.

Ah... dar înaintea mea nu mai era *aceea*, al cărei portret îl cunoșteam așa de bine din copilărie... *acea* femeie tînără, frumoasă, zîmbitoare și plină de viață... înaintea mea era o bătrînă cu părul alb, cu ochi severi și triști, cu vorbă înceată și rară...

Cu toate aceste, *dînsa* era, cu acelaș suflet nobil, cu aceleași convingeri neștrămutate pînă la mormînt, și gata acum să-și reînceapă o a doua viață, închinată aceluiaș scop, aceluiaș ideal!

Vera Figner trăiește acum în străinătate, exilată și acum din patrie, pentru dragul căreia a stat închisă o *viață întregă* de om; activitatea actuală a acestei femei admirabile e închinată alinării suferințelor aceluia care stau închiși, cum a fost și *dînsa* în temnițele rusești și ocele Siberiei.

În cîteva pagini, voi încerca să descriu istoria vieții sale, unică în felul său.

Vera Figner s-a născut în anul 1852, în guvernămîntul Kazan, la moșia părinților săi. A fost cea mai mare din șase copii, din cari doi frați și patru surori.

Tatăl Verei era un nobil provincial și ocupa locul de inspector silvic al statului...

Anii de copilărie ai Verei au fost petrecuți la țară, în sînul familiei numeroase; au fost atît de calmi și urmați apoi, de o viață atît de tragică!...

La început a dus o viață de belșug, a avut o educație călăuzită de principii tradiționale, de virtuți familiare, de supunere către cei mari, a copiilor față de părinți...

A avut un tată foarte sever, a cărui favorită era *dînsa*, Vera, și o mamă blindă și iubitoare... Cît a fost mică, a fost sub influența unei dădace bătrîne, unei «mania»



care ştia să povestească atît de frumos basme şi să mîngîie aşa de bine pe copiii pedepsiţi, sau nedreptăţiţi de cei mari...

La vîrsta de 11 ani, Vera intră internă la institutul de domnişoare nobile din Kazan... acolo îşi petrece anii de şcoală, împreună cu sora ei Lydia. La vîrsta de 17 ani se întoarce la căminul părintesc... Sub influenţa mamei, dînsa, împreună cu surorile, începe să se intereseze şi să citească literatura rusă; Turghenieff, Gonthciaroff, Reşetnicoff devin autorii ei favoriţi.

Atunci o izbeşte contrastul între traiul ei, lipsit de orice grijă materială, viaţa bogată a boerilor ruşi, şi traiul masei poporului, mai ales al ţărănimei lipsite de orice drepturi, de orice bine material şi moral.

Incurînd, în anul 1870, se căsătoreşte cu un jude de instrucţie Filipov şi timpul de un an, cît au stat tinerii soţi la ţară, la moşie, a fost, pecît se pare, singurul an din toată viaţa Verei Nikolaevna pe care îl trăieşte pentru fericirea ei personală. Tatăl a murit curînd. În anul 1871, d. şi d-na Filipov se decid să plece amîndoi în străinătate, să studieze medicina la Zürich.

Se ştie că era timpul, cînd tragedia socială a Comunei din Paris îşi găsisese răsunetul în întreaga lume muncitoare din Europa. În Elveţia era centrul Internaţionalei, în Germania se naştea partidul socialdemocrat. La Zürich trăiau şi făceau o propagandă întinsă primii refugiaţi ruşi, anarhistul şi revoluţionarul Bakunin şi socialistul revoluţionar Lavroff. La Zürich se adunau toţi tinerii ruşi, dornici de lumina socializmului.

Acolo Vera Filipova deveni socialistă şi convingerile ei, mai mult instinctive la început, izvorite din sentiment de dragoste şi milă pentru cei nenorociţi, pentru cei exploataţi, căpătară o bază serioasă pe temeiul citirii scrierilor socialiste şi a conferinţelor celor mai de seamă socialişti şi au rămas nestrămutate de atunci pînă acum.

Acolo tînăra femeie s-a dedat cu totul, pedeparte studiilor medicale, pedealta citirii celor mai serioase scrieri sociale.

În anul 1873, guvernul rus, speriat de succesul propagandei socialiste între studenții și studentele ruse, cari învățau la universitatea din Zürich, a lansat o circulară-ultimatum prin care constrîngea pe toți supușii ruși a se întoarce imediat în patrie... S-au întors atunci mulți, însă cu convingeri deja formate de-a lucra pentru binele poporului și încontra țarizmului.

Vera N. însă voia să-și continue studiile medicale mai departe. Trecu la universitatea din Berna, și nemai înțelegîndu-se cu soțul său, divorță de acesta.

La Berna Vera Figner s-a dedat cu totul studiilor medicale, dar încurînd împrejurări neprevăzute au silit-o să renunțe la planul ei de-a se întoarce în țară ca doctor în medicină.

În anul 1875, aproape toți membrii fostului cerc socialist din Zürich, între cari și sora sa Lydia, au fost arestați pentru propagandă socialistă în popor. Puținii tovarăși cari au rămas în libertate au scris Verei, chemînd-o în patrie, ca să ajute la reînființarea mișcării de propagandă a ideilor socialiste. Vera Figner mai avea un an ca să-și termine studiile medicale... în acel moment însă a considerat de datoriu sa, să-și sacrifice ambițiunea de a avea titlul de doctor în medicină... a trecut Rubiconul și s-a dus în Rusia,... *pentru a merge în popor.*

Deacum înainte, timp de 7 ani, dela 1876 la 1883 Vera Figner se consacră cu totul propagandei socialiste, pacinice mai întii, între lucrătorii de fabrici și în calitate de ajutoare de medic la țară. A fost timpul în care s-a dezvoltat întrînsa acel talent strălucit de propagandistă și agitatoare, prin care mai tîrziu a impresionat atît de mult persoane din cele mai deosebite clase sociale. Activitatea ei de propagandistă însă, mai ales între țărani, în guvernămîntul Samara unde era împreună cu sora-sa Eugenia, apoi la Saratov, atrase atenția guvernului; la 2 Aprilie 1879 a fost atentatul lui Solovief, care fusese funcționar copist întrun sat unde era și Vera Figner. Arestarea ei era iminentă... avu însă timpul

să dispară și de atunci timp de patru ani duse o viață nelegală, trăind sub nume străin.

Innăbușirea mișcării de propagandă socialistă într-o țară autocrată, împrejurările în cari era nevoită să lucreze, o conving atunci pe dînsa și pe puținii dintre tovarășii rămași în libertate, de zădărnicia activității lor pacifice de pînă atunci și o împing la activitatea pur revoluționară politică. Dînsa intră în partidul «Narodnaia Volia» (Voința Poporului), în partidul de luptă teroristă, în calitate de membru al comitetului executiv.

Și în cei patru ani, cît a dus lupta eroică contra țarizmului, dînsa nu s-a dat laoparte dela nicio acțiune a partidului terorist; a luat parte la atentatele neizbutite contra țarului, la Alexandrovsk, Odessa, Moscova; a luat parte la pregătirea atentatului dela 1 Martie 1881, cînd a fost ucis Alexandru II; în acelaș timp propagandistă admirabilă, făcea cunoștințe în toate clasele societății și propagă ideile revoluționare ale partidului «Narodnaia Volia» între reprezentanții tuturor claselor, începînd dela profesori de Universitate și generali, moșieri și studenți, medici și funcționari, precum și între lucrători și lucrătoare...

Mică de statură, fină, delicată ca o figurină de porțelan, această femeie era de o energie rară, agitatoare și organizatoare admirabilă... Tineretul universitar o adora... lucrătorii de asemenea... stîrnea admirație respectuoasă și în cercurile de militari, în cari venea pentru propagandă.

Deși comitetul executiv stăruia ca dînsa să se ocupe numai cu propaganda, dînsa nu voia să fie scutită de altă activitate mai primejdioasă și astfel singură a transportat dinamită... a făcut laborator în casa ei, a încărcat bombe... și a adus saci cu pămînt, ca să ascundă urmele subminării neizbutite.

În anul 1882, după arestările în masă ale membrilor partidului, a plecat în sudul Rusiei, la Odessa și Charkov.

...Pentru dînsa acesta a fost ultimul an de libertate și luptă... În jurul ei rămăsese puțini tovarășii dintre cei

vechi... A venit și momentul cînd se văzu aproape singură în capul partidului... înconjurată de oameni noi... trebuia să conducă lupta mai departe.

Puținii dintre tovarășii refugiați în străinătate o cheamau acolo, să se odihnească... dînsa n-a vrut... făcînd un proiect mare de organizare revoluționară militară...

La 10 Februarie 1883 a fost arestată pe stradă în orașul Charkov, denunțată fiind de trădătorul Degaeff, care pentru această faptă mizerabilă primi, se zice, 25 mii lei dela guvernul țarului Alexandru III.

Dupăce a fost arestată, Vera Figner a fost imediat adusă la Petersburg și închisă în fortăreața Petropavlovsk, unde a stat timp de un an și jumătate în prezenție, pînă la proces... Instrucția procesului ei, fiind considerată de o importanță deosebită, a fost încredințată unei comisii speciale, sub conducerea generalului de jandarmi Sereda... Acest general, însărcinat de a pregăti condamnarea la moarte a uneia din cele mai mari femei revoluționare, venind pentru prima oară s-o cerceteze în închisoare, îi ceru învoirea de a-i săruta mîna...

În așteptarea procesului și a sentinței de moarte, Vera Figner se odihnea în închisoare după anii de luptă, învăța limba engleză, dar totuș... cînd după un an a aflat de trădarea aceluia care a predat-o poliției, sănătatea ei s-a resimțit adînc.

La procesul celor 14, dînsa a fost condamnată de tribunalul de război la moarte, însă sentința i-a fost comutată în muncă silnică pe viață.

După proces a fost ultima întrevedere între Vera și mama ei... Nu s-au mai văzut niciodată în viață... cine intra la Schlüsselburg nu mai avea dreptul să mai vadă pe nimeni.

Mama Verei a trăit cu toate acestea *douăzeci* de ani cu speranța de a-și revedea odată fiica... și a murit cu cîteva luni înaintea eliberării ei...

La 30 Septembrie 1884, Vera Figner, îmbrăcată în haină de ocașe, cu fiare la mîini, a trecut pragul închisorii Schlüsselburg... după *douăzeci de ani* a avut norocul s-o părăsească!

Ce a fost viața ei în acești *douăzeci de ani* de închisoare?

Din amintirile tipărilor, ale unora din foștii închiși la Schlüsselburg—azi în libertate, cunoaștem amănuntele externe, amănunte mici și adeseori crude: timp de doi ani Vera Figner n-a avut dreptul să aibă un pieptene la dînsa... Cît despre viața psihică a fiecăruia... Vera Figner nu și-a descris-o încă pe a ei.

... Nimeni... nimeni din lumea externă nu avea voie să comunice cu cei închiși la Schlüsselburg...

Dar și acolo, în acest sicriu cu ziduri de piatră, era viață... Acolo mureau oamenii una după altu, iar oamenii vii ascultau gemetele de agonie ale tovarășilor... Acolo, cei cari aveau puterea batjocureau și insultau pe cei cari nu se puteau apăra; acolo, ca să scape de o viață de suferinți morale, oamenii își dădeau foc... Acolo se aduceau oameni de afară, ca să-i spînzure în curtea închisorei și să-i îngroape, noaptea în ascuns... Dar tot acolo ajungea și citeo rază de soare..., o bucată de cer albastru se vedea din curte. În timpul plimbărei în rînd, își zimbeau unul altuia tovarășii închiși pe viață... Și în grădina lucrată de condamnați înfloreau florile de cîmp ale lui Frolenko și macul lui Polivanof, se creșteau zarzavaturi, se semăna tutunul de contrabandă... se îngrijau găini și pui.

Vera Figner a învățat acolo tîmplăria, legătoria de cărți, împletea pălării de paie pentru tovarăși. Citea mult, traducea din limba engleză pe Kipling... de două ori pe an scria și primea scrisori dela mama ei, surori, frați. Și se mai ocupa cu educația puilor de rîndunele, cari nimereau în închisoare... Dupăce se făceau mari rîndunelele zburau afară, plecau în libertate. Vera Figner rămînea în închisoare...

Rîndunelele, cărțile științifice și literare, două scrisori pe an, citeva flori în curtea închisorei.... aceste au fost bucuriile închișilor timp de *douăzeci de ani*...

Dar Așenbrenner, în amintirile lui, spune: «flori, păsări,

partide de șah, prăjituri... de toate aceste puțin ne sinchiseam... aveam nevoie de libertate !...»

Însă Vera Figner, într-o scrisoare adresată prietenilor, după ce a eșit din închisoare, își amintește astfel impresiile sale din viața din Schlüsselburg :

«Imi aduc aminte de soldatul din tabloul lui Vereșt-  
«chagin, «La Șipca». Schimbul nu vine... și nu va veni  
«niciodată. Vijelia de zăpadă devine tot mai tare, zăpada  
«acopere pe cel uitat tot mai sus... pînăla genunchi...  
«pînăla piept... trece peste cap... Și numai virful baio-  
«netei se mai vede din movila de zăpadă și arată că aici  
«pînăla urmă și-a îndeplinit omul datoria. Astfel am  
«trăit noi din an în an și viața de închisoare ștergea  
«cîte încet din noi toate speranțele, toate așteptările...  
«Am așteptat să ne schimbe alții, am așteptat tovarăși  
«noi, forțe noi... să ne ia locul. În zadar. Îmbătrîneam,  
«ne-am trăit viața... nimeni nu venea.»<sup>1</sup>

Astfel cu încetul, Vera Figner, cași alții din Schlüsselburg, a ajuns la o liniște sufletească de mormînt; credeau totul sfîrșit și nici că mai așteptau să iasă vreodată din închisoare.

«Deodată !, a fost o lovitură bruscă într-o ușă închisă», scrie dînsa.

După *douăzeci de ani*, a fost o deșteptare din letargia închisorei și această deșteptare a fost atît de violentă, după liniștea cea mormîntală... încît a fost chiar dureroasă.

În anul 1904, Vera Figner a eșit însfîrșit din Schlüsselburg; drept din închisoare însă, a fost dusă în exil la Archangelsk, și d-abia în vara anului 1905 a putut să fie liberă cu totul, să-și revadă satul natal din Kazan... Forțele fizice i-au revenit cîte încet, forța morală, rămasă aceeaș în tot timpul închisorei, a împins-o din nou în activitate... a trebuit însă încurînd să părăsească patria; acum trăiește în străinătate, colaborînd prin influența ei, prin grai și prin scris, la opera mare de eliberare a popoului rus.

## INCHISORILE RUSEȘTI

La sfârșitul secolului XIX și la începutul celui XX, înaintea revoluției din 1905, Rusia nu avea decît două ținuturi unde se găseau îngrămădiți condamnații politici. În orient, erau minele din Kara din Siberia orientală, în occident fortăreața din Schlüsselburg. Această din urmă atrăgea cu deosebire luarea aminte a publicului rus, căci ea, prin importanța caracterului ei, era o adevărată Bastilie, care încă din secolul XVIII avea un trecut jalnic. La cîțiva zeci de kilometri de capitală, de o capitală plină de viață, de mișcare și de sgomot, fortăreața Schlüsselburg, zidită pe o insuliță în mijlocul valurilor puternice ale Nevei, apărea ca o împărăție a morților, îndepărtată și deneajuns. Taina care înconjura închișii, izolarea trupească, precum și morală în care acești închiși se găseau față de restul omenirii, dădeau acestei insule un caracter tainic și de poveste. Acolo, îndărătul zidurilor, cîteva zeci de ființe, închise, smulse vieții, familiei, patriei, omenirii, ispășeau în cazemate entuziazmul revoluționar care le împinsese să lupte împotriva țarizmului.

Dar, în timp ce în mijlocul acestei liniști tainice și, s-ar putea chiar crede, a uitărei obștești, viețile se veștejau și se stingeau unele după altele îndărătul zidurilor fortăreței Schlüsselburg, această fortăreață devenea din ceînce mai mult, pentru generația tînăra, ce se năștea și creștea dincolo de zidurile sale, simbolul libertății, înăbușită, dar pururea dorită și o chema să reia lupta pentru cucerirea acestei libertăți!

Năzuințele către libertate, pentru moment înăbușite în

perioada 1880—90, epocă în care partidul revoluționar al «Voinței Poporului» a dispărut, fără să lase, la prima vedere, urmași cari să aibă îndrăzneala sa, aceste năzuinți renășteau puțin câte puțin, creșteau și semănau în sinul tineretului intelectual, cași în sinul întregului popor rus.

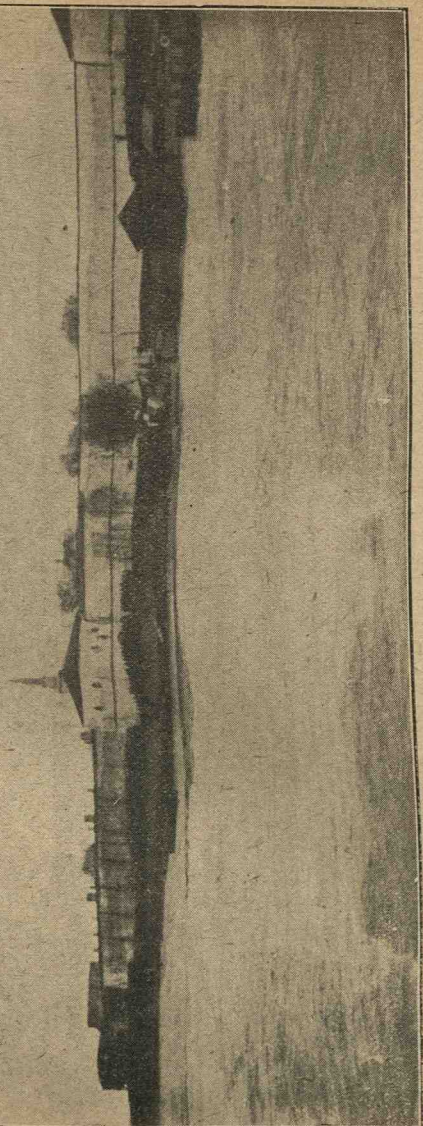
Zidurile albe, turnurile albe al Schlüsselburgului, desprinzându-se din apele întunecoase ale fluviului, aminteau Rusiei înaintate dragostea adincă ce o avuseseră pentru popor vechii luptători și îi ziceau că numai prin luptă se poate cuceri libertatea. Acest Schlüsselburg, ce păstra astfel tradiția luptei, acest Schlüsselburg, înconjurat de taina soartei celor închiși, se aseamăna astfel văpaiei singuratece, arzînd în drumul acelora ce vor relua lupta pentru prăbușirea despotizmului.

Actualmente, dela 1905, Rusia devenită, cel puțin cu numele, o monarhie constituțională, și primind, pecît se pare, dreptul de a lua loc printre țările europene *libere*, vedem în locul unei singure Bastilii, țara acoperindu-se cu zecimi de închisori, unde cu o cruzime nemaiauzită se pedepsesc condamnații politici, toți acei pe cari ochiul poliției i-a notat în timpul revoluției ca tovarăși ai libertății. Dela Baltica la Wladivostok, dela Ural la Marea Neagră, găsim o serie de camere de tortură, cuprinzînd mii de condamnați politici.

În timpul celor cinci ani de regim zis constituțional, din 37.620 inși pedepsiți cu închisoarea, 8.640 fură pedepsiți cu munca silnică. «Casele de corecție» și «batalioanele disciplinare» au primit 5.436 de inși; regimul acestor două categorii fiind de altfel același cași al pedepsiților la munca silnică, avem un total de 14.076 inși. Scăzînd pe acei, cari în timpul celor 5 ani își vor fi isprăvit pedeapsa, numărul total al celor închiși trebuie să fie azi între zece și unsprezece mii. Nunumai odată gazetele europene au povestit grozăviile temnițelor din sfînta Rusie; nu va părea exagerat să le compar cu auto-dafeurile inchiziției, cu acei rugi, în mijlocul cărora se agitau convulsiv umbrele în zgomotul lanțurilor, în timp



~~Inv. S. 2. 439/68~~



ÎNCHISOAREA DIN SCHLÜSSELBURG

ce ceata lașă a călăilor se învîrtea înjurînd și lovind victimele lor.

Și cînd te gîndești că aceste temnițe din evul mediu se găsesc într-o țară al cărui guvern se crede civilizat, și are drept cap pe omul ce a luat inițiativa nobilei cauze a dezarmării europene, dezarmare ce trebuia să deschidă noi orizonturi civilizației, progresului, simțimînturilor umanitare! Pentru ca să fi fost luată în seamă ca sinceră, această politică externă ar fi trebuit să fie, măcar cît de puțin, în armonie cu politica internă; dar chiar Rusia însăși este pe picior de război, căci țara în întregime este supusă regimului stărei de asediu și guvernul duce împotriva poporului o luptă fără odihnă.

Pentru a potoli războaiele din afară, se fac conferințe la Haga... Pentru a îndulci grozăviile luptelor, este o Cruce-Roșie... Nimic din acestea nu pare trebuincios pentru luptele dinnăuntru. Se presupune dinnainte că un guvern civilizat, un guvern în XX secol, nu e în stare să se coboare pînă la război, și uitînd toate principiile de dreptate să impue un tratament barbar, aceloră dintre supușii săi cari îi sunt *prizonieri de război*.

Parcurgeți cu toate acestea scrisorile condamnațiilor politici, citiți aceste documente omenești venite din temnițele rusești, ascultați povestirile autentice ale victimelor și veți ajunge la convingerea că un guvern, care stabilește și aprobă un asemenea regim în închisori, n-are niciun drept să se numească guvern civilizat, guvern creștin.

Direcțiunea penitenciară rusă, preocupîndu-se de opinia publică europeană, a publicat în luna lui April, în organul oficial al guvernului *Rossia*, un lung articol, destinat să dezmințască informațiile date de gazetele europene: *le Journal de Genève, le Peuple, le Journal du soir, l'Humanité, le Radical, Daily-News, Berliner Tageblatt, Berliner Localanzeiger, Braunschweiger Landeszeitung, Züricher Post, Vorwärts, Vita, Il Lavoro, Avanti, Arbeiter Zeitung, etc.*

Iată în general afirmațiile organului guvernamental :

«Este adevărat că închisorile rusești sunt prea încărcate, *pînăla un oarecare punct*; dar se caută, pecît posibil, să se îndrepte răul.

«E adevărat că există o oarecare mortalitate în închisori, dar cifra nu e mai ridicată decît a mortalității generale din țară.

«E adevărat că s-au constatat cazuri de boale de nervi, dar oare în închisorile belgiene și engleze nu există?

«E adevărat că în închisorile rusești au loc sinucideri; dar nu e rar să vezi și închiși belgieni sau englezi sinucigîndu-se.

«Cît despre hrană, condiții igienice și felul cum sunt tratați închișii, ele nu lasă nimic de dorit.

«Toate interpelările făcute în această privință în Dumă, au apărut ca lipsite de temeii; administrația penitenciarilor este foarte binevoitoare, iar plîngerile celor închiși, adesea prea nervoși și porniți să exagereze, sunt totdeauna ascultate cu luare-aminte. Pildele de rău tratament, *puțin importante* deăltfel, au fost cu deosebire rare; în trei cazuri vinovații au fost urmăriți, etc.».

E zadarnic să ne oprim mai mult la acest document inspirat de șeful serviciului penitenciar; el nu va înșela pe nimeni, nici în Rusia, nici aiurea.

Gazetele moderate din Rusia, precum *Rieci* și *Russkia Viedomosti* l-au primit cu un suris disprețuitor, dar dezmințirea cea mai vorbitoare a venit dintrun isvor cu totul neașteptat pentru d. Kruleff, șeful direcțiunei penitenciare.

Ocnașii, condamnați de *drept comun*, din județul Ner-cinsk, centrul ocnelor siberiene, adresară în luna Mai deputaților din Dumă o petiție acoperită cu numeroase semnături, în care zic cele ce urmează :

«Dela 1907 populația ocnelor geme, zeciuită de moarte și perzîndu-și singele..... Nunumai odată am încercat să cerem prin ajutorul gazetelor să ni se vie în ajutor, dar totul fu zadarnic. *Injurăturile, loviturile, nuelile (o sută de lovituri cel puțin pentru o greșală cît de mică, sau*

*chiar fără nicio vină*) iată ce au de suferit ocașii. Singura ușurare ce ne mai rămăsese, puțința pentru bolnavii, ce nu se pot vindeca, de a eși din închisoare pentru a trăi ca deportați, ne fu luată de șeful administrației penitenciare, cînd cu ultima sa vizită.

«Acte nelegale sunt comise la fiecare moment decătore administrația închisorilor, fără frică de pedeapsă, și un mare număr de fapte ce ar trebui instruite așteaptă lumina adevărului.

«Oca întregă din Nercinsk e în lacrimi și în sînge. «Lumea celor osîndiți» își întoarce către voi ochii sperioși, stinși pentru viață, nădăjduind dela voi vreo ușurare. Ocașii maltratați, bătuți, își întind către voi brațele slăbite și nu vă cer decît un lucru: «să aduceți la cunoștința Dumei rugăciunea noastră: să se inspecteze temnița din Nercinsk, să se primească plîngerile pe loc, fără de prezența administrației închisorei...».

Așa vorbesc condamnații de drept comun din oca din Nercinsk care cuprinde închisorile din Akatui, Algaci, Zarentui, Malțevo, Katamary și Kataia.

Ei scriu Dumei; închișii politici, cari suferă aceeaș soartă, scriu familiilor lor. Zecimi din aceste scrisori, pline de povestiri dureroase, ne sosesc cînd dintro închisoare, cînd din alta.

Capul serviciului penitenciar, sub protecția căruia se săvîrșesc actele de barbarie, ne asigură că toate grozăviile sunt născocite, că toți închișii mint. Dar nu se minte în corespondență intimă, nu se povestește umilința suferită, dacă această umilință nu e adevărată.

Să judece și cititorii după documentele ce le va găsi mai jos; să zică el unde e adevărul.

\* \* \*

Nu departe de Moscova, la șase ore cu drumul de fer, se găsește un oraș vechi, de mică importanță prin el însuș, dar devenit foarte cunoscut prin închisoarea sa, una din cele mai grozave temnițe rusești. Acesta e Vladimir, cu treizeci-și-două de mii de locuitori și cu o mie de condamnați, închiși în cademate.

Extrasul dintr-o scrisoare, scrisă de unul din deținuții politici, ne zugrăvește viața întunecoasă și grea din această temniță.

«Cunoașteți, scrie autorul scrisorii, măsurile introduse decătre noul șef al închisorii, d. Gudima, îngreunarea regimului de izolare, desființarea plimbărilor laolaltă, înlocuite prin plimbări în șir câte unu; reducerea corespondenței și a vizitelor rudelor la una singură pe lună; oprirea de a avea propria sa rufărie, cerneală și hirtie; percheziții personale zilnice; micșorarea cu o jumătate de livră a porției de piine; asprimea tratamentului bolnavilor. Și ca o urmare a unei protestări contra acestui regim, rușinea: cinci persoane biciuite!...

«Cele două carcere devin curînd neindestulătoare; fură înstate douăzeci, astfel încît să se poată pedepsi 60 de inși deodată. Și drept vorbind, nu rămîneau niciodată goale. Adesea chiar, condamnații au fost siliți să-și aștepte rîndul.

Se pedepsea pentru simple mofturi, fiecare supraveghetor voind să-și exercite autoritatea și să se răzbune de orice cuvînt scăpat celui închis, cuatît mai mult, cucît acest zel sălbatec este cea mai bună cale pentru înaintare. Unul din acești sălbateci o spunea în gura mare, că dacă n-ar încarcera pe nimeni, ar trebui să-și bată soția și cum aceasta îi era mai aproape decît noi, asupra noastră își vărsa necazul. După regulament, cineva nu poate fi ținut la carceră mai mult de șapte zile; dar nu arareori unii au stat treizeci-și-cinci de zile, una după alta sau cu o întrerupere de două, trei zile. Și aceasta nu numai din cauza reînnoirii pedepsii, ci a însuș regimului carcerii. Este oprit de a se culca ziua și a merge noaptea. În caz de călcare a acestui regulament, pedeapsa este prelungită. Dar a sta 30—35 zile la carceră, înseamnă a-ți ruina sănătatea, uneori chiar a-ți pierde viața. Au fost cazuri de sinucidere. Tovarășul Brucker s-a sinucis în carceră. Blinicikin a încercat zadarnic să se omoare. Fuks a murit de edem pulmonar, ca o urmare a stărei la carceră, iar Novogiloff, după 30 de zile, căpătă

oftică galopantă. Alți cîtiva tovarăși avură aceeaș soartă. O adevărată epidemie de tuberculoză pulmonară și ganglionară izbucni printre cei 950 de închiși, cîți are temnița. Dintre 85 cazuri bine constatate, 70 se terminară cu moartea. La rîndul său veni și scorbutul și încă în proporții neliniștitoare, chiar pentru temnicerii noștri.

O anchetă medicală, decretată la St. Petersburg, se sfîrși cu propunerea de a îmbunătăți hrana pentru 200 de închiși. Dar epidemia nu se potoli deloc, și continuă pînă azi, măsurile luate pentru a o combate fiind medicamente, picături și prafuri.

Pedeapsa corporală e considerată de noi ca cea mai mare rușine, dar odată introdusă ea se repetă întrună. Nervozitatea deținuților întrece orice descriere. Fețele lor palide și slăbite amintesc pe ale soldaților, după o campanie plină de lipsuri și suferințe. O demoralizare completă i-a urmat: o disperare prevestitoare de nenorociri i-a cuprins și pe aceia cari erau plini de curaj acum un an. Abia o mîină de oameni dacă mai rezistă și vrea să se ție tare pînăla sfîrșit.

... Un nou șef a înlocuit pe Gudima, care a murit în Septembrie. Dar prin aceasta lucrurile nu s-au schimbat. Pedepsele și umilințele cad pe capetele noastre cași în trecut, iar viața ne este de nesuferit».

\* \* \*

Dacă viața e de nesuferit în închisoarea din Wladimir, ce să zicem de cea din Orel, ale cărei grozăvii sunt zugrăvite în documentul dureros ce urmează?

Oridecîteori gîndul mă duce la temnița centrală din Orel, oridecîteori revăd traiul pe care l-am dus acolo, trai plin de dispreț și umilință, inima mi se stinge de tristeță și durere.

Mi se pare uneori, că temnița din Orel rezumă în ea microcozmul Rusiei actuale. Administrația din Orel se face arbitru și executor în stătulețul pe care-l conduce fără de control și care se numește Centrala din Orel.

Temnița din Orel a început a se popula la începutul

anului 1908; poate și mai de vreme. La această epocă deci începură orgiile sălbatice pe cari le face administrația din Orel.

Toată greutatea și grozăvia reginului acestei temnițe apasă asupra acelor dintre condamnați, pe cari soarta îi făcu primii locuitori.

Și povestirile acestor tovarăși, întâii locuitori demni de toată încrederea, respiră o liniște oroică. S-ar părea că citești cronică unor cruzimi din vremurile trecute, căzute de mult în domeniul istoriei.

În administrația din Orel era obiceiul ca să se primească noii condamnați în localul păstrat pentru bae, unde erau despuiți pînă la piele. Unii, înfometăți, erau azvîrliți la pămînt și călcați cu picioarele. Cit despre cei ce nu puteau fi trîntiți, erau loviți cu pumnii în obraz, în piept, în pîtece. Erau loviți cu chei, cu curele de cauciuc.

Această primire avea drept scop să arate, că la Orel «n-au chef să glumească», iar cel ce trebuie să stea acolo. «mai bine ar putrezi sub asfalt», dupăcum zicea Mațevici, directorul temniței.

Reprezentanții administrației superioare, cași subalternii lor, luau o parte activă la aceste violențe sălbatice. Diferența singură era în procedee. Fiecare își avea felul lui favorit, în raport cu temperamentul individual.

Astfel, cîțiva gardieni din cei mai de jos, cu mină pe jumătate închisă, loveau în ureche, căznindu-se să facă o apăsare de aer atît de puternică, încît să plesnească dintro dată timpanul.

Numeroși sunt închișiții din Orel al căror timpan e rupt... Din nenorocire, nu îndrăznim să le dezvelim numele. Căci dacă numele lor ar apare în presă, suntem pe deplin siguri că n-ar putea scăpa, dacă nu de moarte, cel puțin de chinurile cele mai groaznice. Avem dovezi prea sigure decum se petrec asemenea răz bunări, pentru a îndrăzni să le mai provocăm.

În deobște, pentru unele fapte, din cele mai crude, fapte, cari ar face să ți se zburlească părul, suntem siliți

să păstrăm tăcere, de frică că acei pe cari îi privesc acele fapte și cari mai stau încă în temniță. să nu cază victime ale chinurilor grele.

Reprezentanții administrației superioare, au procedeele lor deosebite pentru a bate. Inlocuitorul directorului, Excelența sa Conte de Sangaillo, a creat următorul procedeu «mai subțire» :

Contele nu-și face mîna pumn, pentru a sfărîma timpanul, el își strînge minuța albă și îngrijită, și lovește de jos în sus sub bărbie.

Un alt înlocuitor de director, Annenkof, lovește în față cu toată puterea corpului lui bolnăvicios. E dușmanul de moarte al tuturor condamnaților politici. Numai numele de «student» îi face să-i tresare de minie inima plină de dragul patriei.

Pintre toate aceste fapte de cruzime, o trăsătură caracteristică: administrația din Orel «pedepsește» crimele politice, și le «pedepsește» fără de cruțare, lucru ce-l spune de altfel pe față.

După una din aceste scene de violență, supraveghetorul principal, acoperind cu o privire haină pe condamnați, înghesuți într-o grămadă, a exclamat cu o voce tunătoare:

«Iată-vă revoluția!»

Și acest supraveghetor principal, Zaharia Kozlenkof, a cărui înfățișare singură naște groaza, este în dosul zidurilor Centralei și judecător și executor în același timp.

Nunumai un condamnat, care acum odihnește în cimitirul din Orel, își datorește soarta în bună parte acestui jude și călău din Orel.

Totuș, într-o epocă cu totul recentă, cetele de condamnați, venind din alte orașe, nu sufereau chinuri atît de sălbatece. «Brațul bătaușilor a obosit, tot lovind». Astfel, una din cetele ajunse în 1909 fu primită în modul următor: toți condamnații, desbrăcați pînă la piele, fură duși între două șiruri de gardieni, în număr de 20-25 și înșirați de-alungul coridorului. În mijloc stătea înlo-



cuitarul directorului temniței, Grabovsky, care supraveghea peripețiile luptei.

Porunca lui cu blindeță! adresată subordonaților, cari văzură de toate în timpul serviciului lor la Centrala din Orel, putea fi tălmăcită ca o îndrumare de a nu depăși marginele, a nu uita că sunt inși slabi, nepuțincoși să sufere loviturile. Abia câteva gemete răsunau în coridoarele goale.

Cu greu s-ar putea închipui un trai mai plin de umilință, de cruzimi, ca cel suferit la Centrala din Orel. Numai supraveghetorul principal are voie să lovească fără de milă, să lovească pînă la pierderea conștiinței, dar și supraveghetorul de gardă, și temnicerii se bucură de acest drept. Cruzimile supraveghetorilor de gardă n-au margini. Astfel unul din ei petrecea câteva zile de-a rîndul, dînd bobirname în nasul unui condamnat, căruia îi porunceă să-l ție prin ferăstruică. Iată chinul umilitor, născocit de un bivol fără simțire.

La Orel se bate pentru cel mai mic cuvînt: pentrucă ai stat lîngă fereastră; pentrucă ai alergat pe coridor, «făcînd să sune lanțurile», etc. Ar trebui prea mult loc și timp pentru a le enumăra pe toate.

Ne va ajunge să însemnăm că supraveghetorul principal, Zaharia Kozlenkof, se apropie mult de adevăr cînd zicea, într-o cuvîntare ținută celor închiși, cu trăsăturile schimonosite de ură, rotind niște ochi sălbateci, amenințînd cu pumnii: *Pentru o greșeală cît de mică veți fi ridicați de lanțuri și stîlciți de zid...*

Aceste cruzimi, violențe, aceste chinuri, fură urmate de sinucideri. Din nenorocire e greu de stabilit numărul lor. 10—15 e o cifră aproximativă, a cărei exactitate nu o putem garanta. În ultimul timp, studentul Sobotnițky s-a spînzurat; el era unul din condamnații fracției socialdemocrate din a doua Dumă.

El îndura nenumărate chinuri pînă a ajuns la sinucidere și adesea îi revăd fața trasă, pe care spaima o făcea vînată și crispată.

Rari sunt știrile cari din mormîntul din Orel iesă pen-

tru cei vii, pentru cei «de pe cellalt țărm». Ai voie să scrii de douăori pe lună, dar nu trebuie să pomenesci nici măcar pe departe de nimic din cele ce se petrec acolo, sub pedeapsa unor chinuri groaznice. Scrisoarea trebuie să se termine în 15—20 de minute. Un tovarăș e bătut, *pentru că a scris prea mult!* Demulțorii scrisoarea e dictată de-adreptul de unul din supraveghetorii de față.

— Scrie: «Sunt sănătos; trimeteți ceai și zahăr».

Toate scrisorile ce vin din Centrala din Orel, sunt stereotipate odată pentru totdeauna: «Suntem bine în Orel».

În timpul întrevederii cu rudele, *ochii abia* dacă mai pot exprima groaza de viață. Cel ce ar da drumul unui cuvânt neeugetat, ar risca să fie bătut.

Din timp în timp substitutul procurorului vizitează temnița. El se interesează de plîngerile deținuților. Dar pentru o astfel de împrejurare s-a stabilit o înțelegere tacită — nu se prezintă plîngeri.

Inadevăr, riscul ar fi prea mare. O astfel de inițiativă n-ar avea ca rezultat decît o creștere a cruzimilor, încă mai grozave.

Munca în Centrala din Orel este silnică pentru toți. În afară de țimplărie, lăcătușerie și alte meșteșuguri, este un fel de muncă specială: vopsitul bumbacului. 90 pînă la 95 de deținuți lucrează într-o magazioară. Praful din bumbac plutește în aer ca un nor gros. E foarte greu de respirat.

Semnele ofțicei pulmonare se văd foarte des, cuatît mai mult cucît acest fel de lucru se dă celor slabi și adesea se întrebuintează oameni cu totul bolnavi. Loviturile și pedepsele nu se mai sfîrșesc în timpul lucrului. Te-ai crede într-o plantație de altădată, unde munceau sclavii negri. Supraveghetorul acestui atelier, Vetrof, lovește fără să se uite, pe oricare din cei de față. Tot el găsește o plăcere deosebită, *să arunce în fața unui condamnat rămășița ceștii de ceai.*

Aceste insulte se terminară cu o nenorocire: în ziua

de 9 August, după ce înjurase un deţinut, Vetrof îl lovi peste obraz. Inchisul, ocupat să crape lemne, îi dădu una cu toporul de-l culcă mort. Ura contra asupritorilor, de-atita vreme încătuşată, îşi dădu drumul: câţiva închişi se aruncară asupra celorlalţi doi gardieni şi îi răniră adânc. Semnalul de alarmă chemă garda temniţei şi soldaţii împuşcară. Trei închişi fură omorâţi, doi răniţi de moarte, iar unsprezece primiră răni mai mult sau mai puţin grele. Adouazi 20 de inşi suferiră pedeapsa corporală.

După ce s-a terminat munca, seara sau înainte de cină, deţinuţii sunt duşi la plimbare. Aceste plimbări sunt nişte exerciţii militare, precum fac soldaţii. La comanda înlocuitorului directorului, se îndeplinesc feldefel de mişcări. Nu se aude decît vocea lu Avenkof: «Aliniere de ciini cu ciini! Botul la dreapta ciine, sau te poenesc», etc. Intro zi, la plimbare, toţi condamnaţii de faţă fură bătuţi, pentrucă la «sănătate!» a înlocuitorului de director, răspunseră din greşală, «Vă dorim multă sănătate, boeria D-voastră» înloc de «Vă dorim multă sănătate, excelenţa voastră».

La plimbare, condamnaţii sunt siliţi să meargă la pas, ca soldaţii, dugă tactul comandantului: un, doi; un, doi!

Cel ce nu ştie să meargă la pas, e bătut pe loc.

Iată cum trece existenţa în temniţa din Orel, existenţă pline de umilinţe, cruzimi şi lovituri. Dacă vreunul din cititorii acestor foi, din înălţimea necredinţei lui, socoteşte că am întunecat cu voinţă enlorile, putem să-i spunem: realitatea în Rusia este atit de groaznică, că nu mai e deloc nevoie să o facem mai groaznică decît e.

Ni se pare însă, că departe de a-i exagera trăsăturile, rămîne sub ad-văr.

\* \* \*

În temniţa din Orel, condamnaţii politici împart cu condamnaţii de drept comun aceleaşi săli, aceleaşi ateliere, aceleaşi munci, şi fac cu ei aşazisa plimbare. Nu totaşa e la închisoarea din Saratov: acolo deţinuţii politici sunt ţinuţi la celulă. După cum vedeţi, se poate

zice despre Rusia: cîte bordee, atîtea obicei. «A povesti viața din temniță», ne scrie autorul scrisorii pe care am primit-o din Saratov, «este a vă face să suferiți». Bietul N. îndură nenumărate chinuri. Inchisoarea celulară în care sunt ținuți condamnații, este socotită ca cea mai aspră, după Orel.

Iată programul zilei unui condamnat: La șapte ore, scularea. Celula trebuie să fie ștearsă, astfel încît podeaua să lucească și să nu se găsească nicăieri un fir de praf.

În urmă N. așteaptă sosirea supraveghetorului principal. Stă cu inima bătîndu-i și trebuie să asculte de departe pașii ce se apropie, căci dacă la deschiderea ușei N. e găsit șezînd, e pus la carceră. La intrarea supraveghetorului, N. e silit să stea băț, cu mîinele pe cusătura pantalonilor și să salute pe supraveghetorul șef cu formula: «Vă doarec multă sănătate, domnule șef».

Șeful inspectează celulele, iar dacă podeaua nu strălucește, sau dacă oalele nu-s destul de spălate, la carceră!

Pentru cea mai mică vină, carcera: pentru un nasture lipsă, pentru o haină neîncheiată. Din zece săptămîni, N. a trecut cinci la carceră: odată pentru că s-a găsit o pînză de păianjen în celulă, altădată fiindcă a rupt un ac, pregătit pentru cîrpitul hainelor.

È oprit de a te plimba în celulă: se poate murdări podeaua și gata carcera. Așa că N. șade. El șade pe un scăunaș, căci hamacul e ridicat și lipit de perete. Cu neputință să te razemi de perete, care e văruiț și murdărește haina, ceea ce duce iarăș la carceră.

Dacă, din nebagare d seamă, N. își murdărește haina, și-o scoate în mare grabă și și-o șterge, căci dacă prin ferestruică e văzut scoțîndu-și haina, la carceră!

Nu se pedepsește cu carcera mai puțin de o săptămîină. Această carceră e o odaie întunecoasă, fără niciun fel de culcuș. Temperatura nu trece iarna peste 5<sup>0</sup>/<sub>0</sub>; e plină de insecte. Ca mîncare: o livră și jumătate de pîine neagră și două ulcioare cu apă.

Întro zi N. își scoase ciorapii, pe cari îi udase la plimbare. Din această cauză fu trîntit la carceră, cu pi-

cioarele goale, fără a i se mai da timp să-și pue ciorapii. A tremurat astfel o săptămână întreagă.

Pentru a se feri de frig, cei închiși la carceră își pun ambele picioare întrun crac de pantalon, iar din cellalt fac saltea. Ei se căznesc să se acopere cu haină. Dar aceasta e prea strîmtă: dacă-ți aperi spatelul, îți îngheață pieptul.

În această temniță personalitatea e redusă la nimic.

N. povestește că multă vreme s-a gîndit la cauza care-l abătea atît de tare: Ceva de neînțeles, zice el; dar tot el sfîrșește: de sigur e *tensiunea continuă a spiritului*.

La 6 ore seara, hamacul este coborît; atunci sunt mai liberi. La 9 ore culcarea.

Temnița din Saratov conține 80 de deținuți. Ei nu vor fi transferați nicăeri, căci temnițele din Siberia sunt tixite. Cu toate acestea, acești condamnați nu au decît speranța de a fi mutați oriunde, numai să nu mai stea unde sunt.

Intrun moment de sinceritate, unul din ei, *ce nu mai era stăpîn pe el*, scăpă o mărturisire: «Dacă mi s-ar da cel puțin 6 luni de odihnă, mi-aș mai putea îndura soarta». Un altul, într-o disperare posomorită, exprimă convingerea *că-și va găsi acolo mormîntul*.

Avocații, cari în puterea misiunii lor grele, pecit de sterpe, de a apăra pe preveniții politici, apărare care se termină sigur fie cu moartea grabnică a spînzurătoarei, fie cu moartea înceată din temniță, acești avocați, cari au singuri dreptul de a vedea pe deținuți în particular și singurii cari îi petrec «dincolo de viață», ar putea ei numai să povestească agonia deținuților în *in pace* rusești.

Printre aceste omorîtoare, întîiul loc îl ocupă Orel; pentru al doilea se ceartă Vladimir și Saratov.

«N. N., care vizitase închisorile din diferitele orașe ale Rusiei, ne scrie corespondentul nostru, a fost așa isbit de temnița din Saratov, unde a văzut pe condamnații la moarte, încît n-a mai putut dormi în acea noapte».

N. însuș, despre care a fost vorba mai sus, se ex-

primă astfel asupra traiului din temniță: «Viața în libertate nu e decît o petrecere... Orice s-ar întîmpla, tot petrecere e — în comparație cu viața de aci».

După sentință, condamnații, îmbrăcați în oribilele halaturi de ocași în postav cenușiu ordinar, sunt aduși în temniță, înconjurați de o numeroasă escortă armată. De departe îi urmează rudele, cari nu îndrăznesc să facă un singur semn ca să le semnaleze prezența. Condamnații se apropie de gratii, își mișcă scufiele în direcția celor pe cari îi părăsesc, *fără să îndrăznească să întoarcă capul.*

Porțile se închid, iar soțiile, mamele, tații, cari rămîn, au simțimîntul că totul s-a sfîrșit. Toate fețele au aceeaș expresie de groază.

Naivul cititor european va crede poate că în acest moment suprem și fatal, cînd sabia «justiției» cade pe capul condamnatului și smulgîndu-l din cursul vieții îl condamnă la o închisoare, din care vocea sa, oricît s-ar căzni, nu va mai fi auzită, cititorul zic, va crede că în acest moment solemn, cel puțin la această cotitură a vieții s-ar permite condamnatului, măcar un minut, în desperarea lui sfișietoare să-și odihnească capul pe sînul unei ființe drage, să capete din schimbul intim al sentimentelor forța morală necesară ca să poată înfrunta viitorul fără de speranță. Nu se face așa. Se acordă, cum s-a făcut și pentru N., «zece minute de întrevedere, prin îndoite zăbrele».

Contele Tolstoi a descris asemeni întrevederi în romanul său *Reînvierea*. În semi-întunericul localului penitenciar, un șir de deținuți de o parte a zăbrelelor și un șir de rude de cealaltă parte, abia zărindu-se, abia cunoscîndu-se, în mijlocul vocelor bîziiitoare, cari se căznesc să întreacă pe vecin pentru a putea schimba o vorbă cu cei de aproape. Soția lui N. abia îi poate striga: «Ingrijește-te! Mănîncă cît mai mult!».

Parcă nu știe că în temnița din Saratov, toată hrana se reduce la cîteva linguri de terciu și nițică pîine neagră?

Sleită, emoționată, soția se întoarce acasă. Plînge, tremură, iar fața se aseamănă unui convalescent, ce se ridică după o boală grea.

S-a sfîrșit. Intiul act al dramei s-a terminat. Al doilea act va cuprinde un nasture rupt, o podea ce nu lucește destul, un ac rîpt. Iar ca răsplată carcera, carcera, în totdeauna carcera! Al treilea act va fi moartea prin foamete zilnică sau prin vreo lovitură de baionetă!...

\* \* \*

Inchisoarea centrală din Moscova, numită «Butyrki», e socotită printre cele mai de seamă ale Rusiei. Cu zidurile sale de piatră și cu patru turnuri, e ca o fortăreață. Construcția sa datează din timpul domniei Caterinei, iar unul din turnuri poartă numele de «turnul lui Pugaceff», pentru că acolo a fost închis popularul revoltat din secolul XVIII. Inchisoarea cuprinde aproape 3000 de deținuți de toate felurile. Înainte de 1907 servea doar ca depou pentru transferarea închișiilor; dar la această dată temnițele siberiene umplindu-se, se transformă una din clădiri (care a primit numele simbolic de Sakalin) în închisoare pentru silnici.

Acest corp de clădire conține un șir lung de săli, cari conțin fiecare 20 de condamnați. Cei politici sunt cam la 1000. Iată ce povestește în privința traiului din «Butyrki» unul ce-și face osînda acolo :

Inchișiilor poartă lanțuri, cei condamnați pe termen sfertul din acel timp, cei pe viață timp de 8 ani. În realitate aceste timpuri sunt cu mult mai lungi, căci administrația «uită» să scoată lanțurile cînd sosêște vremea. Dealtfel ea are dreptul să prelungească acest timp ca pedeapsă, și să mai pue și lanțuri de mîni. Aceste lanțuri umplu clădirea întregă cu sgomotul lor; el nu încetează toată ziua, iar pe unele persoane le irită pînă la furie.

Fiarele cîntăreau 3 kgr.; în Iunie 1909 Kruleff, șeful administrației penitenciare, vizitînd închisoarea, găsi că ele sunt prea ușoare și că ar mai trebui adăogate încă ci-

teva verigi. Mai fu de părere să se păstreze, pecît posibil, fiarele la mîni.

Fiarele<sup>le</sup> sînt prinse strîns, iar cel închis nu umblă decît cu greu. E primejdios să ceri să le mai slăbească; chiar dacă îi se îndeplinește, închisul tot va fi pedepsit.

În luna lui Iulie 1908, un închis, tînăr de 19 ani, se rugă să se slăbească lanțurile prea strînse ale unui tovarăș bolnav, care n-avea curajul s-o spue singur. Se făcu dar «pîrîtorul»; el fu atît de zdrobit de supraveghetor, care-l lovi cu cheile, că adouazi muri la spital.

În acelaș an se văzu sosind iarna un condamnat din Varșovia, avînd la picior o rană veche, din cauza căreia fusese ertat pînă atunci de lanțuri. Dar medicul din Butyrki, un oarecare Lebedeff, găsi că «nu era nimic». Polonezul fu pus în lanțuri. Curînd îi se făcu o cangrenă și el muri prin otrăvirea singelui.

Se pune așa de puțîn preț pe viața închișilor, încît bolnavii greu atinși aproape nici nu sunt căutați. Cei pe moarte nu sînt îndepărtați, nu se pune măcar o perdea pentru a-i feri de ochii celorlalți bolnavi. Cînd cel pe moarte a încetat să mai respire, e acoperit cu o pînză, apoi e luat și pus mai întii în sală, apoi în camera mortuară. În drum, aproape de spălătorie, i se scoate toată rufăria, și gol e dus mai departe. Această priveliște o poți avea aproape în fiecare zi la fereastra infirmeriei.

Bolnavii atinși de boli nervoase,—și sînt numeroși—poartă lanțuri cași ceilalți și stau în aceleași odăi, sau în celule izolate, unde le lipsește lumină noaptea și în care supravegherea medicală se reduce la aceasta: gardianul se plimbă pe coridor strigînd: «Nu pocni! Nu mai țipa! Acum îți trag una în mutră!...» și bolnavul primește pumnul, dacă nu tace numai decît.

Volume întregi, pline de orori, ar putea fi scrise asupra infirmeriei. Va fi de ajuns să spun că medicul șef, doctorul Lebedeff, a fost dat afară de medicii din Moscova din corporația lor, pentru că a călcat regulele moralei profesionale și că atot puternicul șef al temniței,



Koginoff, e un jandarm, ce a servit mai nainte la Schlüsselburg. Condamnații îl consideră *în stare să facă orce*.

În 1908, acești doi zbiri au refuzat unui închis, abia operat și nevoit să se ducă la tribunal, voia de a lua cu banii lui o trăsură, ei îl duseră cu căruța închisorii. Pe drum, cusăturile ce le avea pe pîntece, nefiind vindecate, se rupseră și măruntaiele îi eșiră afară. Cînd escorta îl aduse, îș perduse cunoștința.

În închisoarea din Moscova muncile silnice sunt simplăria, dulgheria, lăcătușeria, cismăria, zugrăveala, etc. În caz de refuz sau de lucru prost făcut, îi așteaptă pedepse de o asprime neobișnuită.

Condamnatul Șaroff fu bătut și aruncat pe 7 zile la carceră, pentru că refuzase să ascuță sabia supraveghetorului Krapoff. Mai mulți închiși, cari au refuzat să lucreze fiarele și brățările, fură lipsiți de tutun, li se micșoră porția de mîncare și li se restrinse dreptul de a cheltui chiar din banii lor. Sokoloff fu pus la carceră pe 7 zile, pentru că refuzase să aleagă mătasa, cutoatecă și-a explicat purtarea, repetînd chiar cuvintele supraveghetorului Drujinin, că deținuții ce poartă lanțuri și brățări la mîini vor fi scutiți de munca silnică. Zeci de inși sunt lipsiți de apă caldă pentru ceai, fiindcă n-au lucrat destul. Deținuții slabi, ocupați la alesul mătăsii, trebuie să dea zilnic o jumătate de livră. Dar un sfert și e peste puterile lor. Această muncă foarte obositoare pentru ochi, e în deosebi plicticoasă: «plicticoasă să dorești moartea», după expresia unui deținut.

Durata muncii e foarte lungă. Incepe la 5 jumătate sau 6, în zorii zilei de iarnă și se sfîrșește la 6 seara, cînd a înoptat. Iar dacă condamnații nu vor să lucreze pe întunec, curg pedepsele pe capul lor.

Zic că munca e plătită. Dar asta e mai mult o batjocură. Inchișii primesc *de om, 7 parale pe lună*. 16 kgr. de mătasă aleasă sunt plătite cu 10 lei 10. Intro lună, 25 de inchiși nu produc decît 56 kgr. = 37 lei 10. Dar cei 25 de inchiși nu primesc decît 10 la sută din această sumă, din care jumătate le e oprit pînă la liberare.

Aceasta e organizația muncii manuale, cu care se laudă d. Kruleff, capul direcției penitenciare, la ultimul congres penitenciar, (Septembre 1910) ca fiind ultimul cuvânt al igienei și al omeniei.

Pedepsele aspre și nedrepte, bătăile și înjurăturile zilnice scot din sărite pe deținuți și-i împing la răzbunare: în luna lui Ianuarie trecut, trei condamnați de drept comun, înțeleși dinainte, asasinară în ateliere pe patru din călăii lor ce le făceau viața și munca de nesuferit.

Iată ce scria unul din închiși ai acestei temnițe:

«Cînd imi propun să fac cunoscută starea noastră, unor persoane ce au dragoste de noi, mă întreb fără de voe: adică, de ce aș vorbi? La noi, nicio nedreptate mai strigătoare din partea autorităților: nici omoriri cu grămada, nici pedepse corporale, etc. Nici măcar scandaluri cu răsunet: greve de foame, protestări... Totul e potolit. E o închisoare puțin îngrozitoare, cea mai obișnuită dintre închisorile rusești. Dar privică cu luare aminte, ea produce o impresie, ce nu rămîne mai pe jos de chinurile cele mai groaznice din celelalte. Intradevăr, aici ca și acolo oamenii se istovesc și mor, cu singura deosebire că acolo moartea vine cu zgomot și zarvă, în timp ce aci, ea se apropie pe nesimțite; dar totuși de sigură, totuși de neînlăturat. Victimele acestei morți «puțin îngrozitoare», dar sigure, trec în înșir de umbre tăcute. Un bărbat sosește la închisoare voinic, sănătos, plin de speranță. «Imi voi face pedeapsa și plec», zice el cu încredere. Dar un an, doi ani trec. Iată-l atins de neînlăturabila oftică, semănînd cu un mort eșit din groapă; el se apropie în adevăr de mormînt, pe nesimțite, fără zgomot... Scuturat de tuse, trece din celulă în infirmerie și toată lumea știe că nu se mai întoarce... Dar cari să fie cauzele acestei morți «puțin îngrozitoare», dar neînlăturabilă, a atîtor și atîtor închiși? Nu căutați nicio cauză mai deosebită sau tragică: aceste cauze sunt foarte de rînd, de rînd pînă la banalitate. Hrană neîndestulătoare — și asta în toate

zilele, întrun mod cronic, trai de foamete, atmosferă otrăvită de celulele tixite.

Dar de sigur, vă închipuiți că închișii tot sunt hrăniți. Sigur, îi nutrește, dar cu astfel de hrană încît senzația de foame nu te lasă niciodată. Ca să ilustrez cele ce zic, iată o mică scenă. Seara, unii închiși, ne mai putînd suferi senzația de cîrcei la stomac, se duc la cutia cu gunoi așezată lîngă latrine, scot resturile de pîine, cu totul de nemîncat, cari au fost aruncate dela masă, le șterg și le mîncă, ca prin ajutorul acestor rămășițe să-și mai amăgească foamea care-i încovrigă.

V-am scris, și aproape îmi pare rău... la ce bun? Cine fi-va atins de această priveliște? Cine să aibă nevoie de aceste însemnări? Prietenii? Dar ei poate ne-au uitat? Dușmanii? Dar aceștia ne-au batjocorit destul și mai continuă. Vremea noastră e crudă: acei ce sunt obicinuiți cu priveliștea spînzurătorilor, ce seamănă do-liul în orașele și satele țării noastre, nu vor putea fi mișcați de tablourile palide, șterse, puțin spăimîntătoare ale vieții noastre, această viață ce e în acelaș timp moartea. Dar poate că se va găsi măcar un singur suflet omenesc, care a o suta oară va auzi vocea propo-văduind în pustiu, poate că va răspunde chemării și va reuși să smulgă morții măcar o victimă, ceaace ar fi mult și ar merita să fie spus, să fie țipat, pentru a o căpăta (August 1911)».

Hrana obicinuită a condamnaților se compune dintro porție de pîine neagră, crudă, o ciorbă cu varză și cartofi și o fiertură de hrișcă sau nuci cu ulei; de trei ori pe săptămînă, se dă o bucățică de carne de vacă plină de sgîrciuri. Pentru cină, un fel de fiertură, adică terciu cu apă caldă. Hrana nu e substanțială și e gătită foarte murdar; găsești mucuri de țigări, chibrituri, cîrpe, gîndaci și chiar șoareci! Gustul ei e atît de respingător, încît mulți condamnați de drept comun nu mîncă nici ciorba, nici fiertura; jandarmii, ce trăiau cîtăva vreme la închisoare, respingeau cu scîrbă castroanele de mîncare.

De trei ori pe zi se dă apă fiartă, dar trebuie să ai ceaiul și zahărul tău.

Pedeapsa cea mai obicinuită este să pue pe toți dintr-o cameră (20 de inși) la regimul carcerii: lipsă de așternut, iar ca hrană pîine și «apă rece».

Abia la 15 zile odată se poate cumpăra cîteceva, cu banii tăi și încă pînă la 4 lei. Acești bani se cheltuiesc în cumpărături de ceai, zahăr, tutun, mărci și hîrtie. Pîinea albă e socotită ca un lux; se bat pe ea ca pe o prăjitură. Este oprit de a primi orice proviziuni, chiar dela rude.

Mortalitatea, din cauza boalelor cronice și a epidemiilor, se ridică la proporții înfricoșitoare.

În iarna anului 1909 se declară o epidemie de tifos; aproape a treia parte din condamnați fură molipsiți, și cea mai mare parte muriră. De atunci este oprit de a mai primi provizii din afară, sub cuvîntul că se întinde molima. Dar nu se făcu nicio îmbunătățire a hranei, care să înlocuiască pentru cei închiși această pierdere; nici măcar nu prelungiră sfertul de ceas de plimbare zilnică. Cu cîtva timp înainte, deținuții dintr-o cameră hotărîseră să facă o plîngere din cauza proastei calități a hranei și aduseră pe sub-directorul temniței. Pentru această faptă îndrăzneată, ei fură băgați cu toții la carceră; iar cel ce era bănuit ca instigator, la carceră pentru o lună și i se prelungi cu doi ani timpul cît trebuia să poarte lanțurile.

Pelîngă boalele cronice, scorbut și oftică, urmare a unei hrane proaste și a lipsei de aer, și a molimilor ce vizitează periodic închisoarea, condamnații politici văd ridicîndu-se înaintea lor stafia înspăimîntătoare a sifilisului. Printre condamnații de drept comun ce se găsesc la Butyrki, haimanale, hoți și alte drojdii ale societății, se găsesc o mulțime de bolnavi de acest soi; dela ei se molipsesc și ceilalți. Aceasta se face mai cu deosebire prin rufărie și baia laolaltă. Băncile și gălețile de lemn, ce se găsesc la baie, nu sunt curățate nici odată; ca să te speli, ți se dă o coajă de săpun de ciți-

va centimetri cubi. Mai mult, în 20 de minute trebuie să te dezbraci, să te speli și să te îmbraci la loc. Ruffăria întregii închisori (3000 de oameni), bolnavi și sănătoși, criminali și politici, e spălată la un loc în spălătoria închisorii; în urmă e împărțită la întâmplare. Ruffa este prost spălată, miroasă urît și e plină de pete. Este cîrpită în secția femeilor, condamnate de drept comun. Aci ea este tîrită pe jos, unde se scuipă, se aruncă resturile de băuturi, mucurile de țigări, e azvirlită de colo pînă colo, călcată în picioare... și însfirșit trimeasă la magazie pentru a fi dată ca «ruffă curată de schimb».

În 1908 s-au primit la infirmerie așa de mulți sifilitici, ce căpătaseră fără îndoială boala în închisoare, încît medicii se văzură nevoiți să atragă luarea-aminte a administrației, asupra «neplăcerilor» acestei stări de lucruri. S-au luat atunci cîteva măsuri, dar după cîtva timp totul mergea ca mai înainte! Să te vindeci de sifilis la infirmerie, e cu neputință: îndatăce au trecut semnele și bolnavul e pe picioare, i se dă drumul. Și iată-cum aproape toată lumea din închisoare se duce dincîndîncînd să se mai caute de boala asta îngrozitoare.

Nu se îngăduie să se primească vizite sau să se scrie acasă, decît odată pe lună.

Nu e îngăduit să ai hîrtie, penițe, cerneală sau creioane; cel ce ar fi prins cu asemenea lucruri, ar fi pedepsit cu carcera.

În viața de toate zilele, toți cei ce sunt închiși laolaltă, visează să se găsească într-o celulă izolată. Viața laolaltă e foarte obositoare; în singurătate sperii să te mai odihnești de șgomotul și mișcarea neîncetată, de neînlăturat cînd ești așa de strîmătorat. Dar la Moscova celula izolată din închisoare este o spaimă, chiar pentru cei din «două-zecile», cum se numesc odăile ocupate de 20 de inși. Se aruncă acolo bolnavi de boli nervoase, închișii ee sunt pedepsiți, sau acei ce sunt înlăturați din pricina trecerei ce o au asupra tovarășilor. Acolo, închisul se găsește toată ziua sub ochii gardianului de serviciu, care, ca să mai petreacă, caută să-l scoată din

sărite. Și pentru că închișii sunt puși acolo ca să se îndrepte, gardienii îi «îndreaptă», adică îi bat la orice împrejurare.

În toate zilele, și chiar de mai multe ori pe zi, se fac percheziții în aceste celule izolate. Nu ți-e permis nici să lucrezi, nici să citești, iar dacă se găsește o carte, un petic de hîrtie, sau orice ar arăta vreo legătură cu ceilalți închiși, ești pedepsit cu carcera. Patul se ridică dela 6 dim. pînă la 6 seara. De ești bolnav, te culci pe jos. Nu e rar dar, ca cei ce au petrecut cîteva luni în aceste celule, să înceapă «a bate cîmpii».

Uneori, nemai putînd suferi foamea, înjurăturile și bătăile, închișii se hotărăse să facă vreo «nebunie», ca «să-și mai schimbe soarta». Unii se aruncă asupra gardianului cu vreun ceainic de tinichia, cum a făcut Smolianinof, sau cu vreun cuțit ruginit, ca Basiciuk. Li așteaptă consiliul de război și pedeapsa cu moarte. Alții au găsit alte feluri de sinucidere: se otrăvesc, se spînzură, dacă găsesc vreun prosop sau basma, sau s-aruncă din catul al 4-lea. Sinuciderile au încetat, cînd li s-a interzis să se apropie de rampa scării, dupăcum înainte se împiedicase spînzurările, luîndu-se toate ștergarele.

Incununarea tuturor acestor mișelii este desigur pedeapsa corporală. Desimea și motivele ne sunt arătate în articolul publicat de gazeta «Russkaia Viedomosti», în luna lui August 1911, sub semnătura lui Petriceff.

O anchetă fără de pereche, *anchetă asupra condamnaților la muncă silnică, ce-au fost supuși pedepsei cu biciul*, fusese organizată întruna din închisorile puțin depărtate de Petersburg și nedeosebindu-se după autor prin vrun abuz special.

Ancheta e pe doi ani, din Iunie 1909 pînă în Iunie 1911. Numărul celor ce au suferit pedepse corporale (fără a socoti pe cei mutați în alte închisori, morții și cei ce au ascuns rușinea, au fost în acest timp 88, ce au primit cu totul 4200 de lovituri.

Cari să fie cuvintele pentru cari acești oameni, unii

din ei avînd o cultură superioară, au fost supuși la această pedeapsă?

Categoria cea mai numeroasă este aceea a închișilor, ce la «buna-ziua» directorului s-au mărginit să răspundă: «bună-ziua domnule director», înloc să întrebuițeze forma slugarnică impusă condamnaților.

A doua categorie este a închișilor ce au suferit din cauza unui spion, pe care administrația l-a băgat printre ei: unii au primit 50 de lovituri pentru a fi spus sau a fi rugat ca spionul să fie îndepărtat din camera lor...

Cutare oprea pe spion să fumeze, 50 de lovituri.

Cutare altul a insultat (!) pe spion, 30 de lovituri.

Pentru a fi bătut un spion, 100 de lovituri.

Alte motive de pedepse corporale:

N-a voit să meargă la biserică.

A refuzat să primească la Paște un ou roș din mîna directorului.

Cererea făcută unui subdirector să fie mai cuviincios.

Pentru a fi spus că hrana e proastă.

Pentru a-și fi ris de director.

Pentru a fi scris versuri cari după părerea administrației aveau un caracter revoluționar.

Pentru a fi dat tutun unui tovarăș.

A refuzat să dea pe față pe un vinovat.

A vorbit cu un tovarăș în timpul plimbărei.

A spălat prost strachina.

Se găsesc apoi motive ca acesta: a cules o floare în timpul plimbărei, 50 bice.

Insfirșit, un condamnat a fost pedepsit cu bătaia pentru cuvîntul că e «jidan».

\* \* \*

Cînd însingerat, acoperit cu rușine, condamnatul se ridică de pe masă sau de pe scaun, e dus la carceră și noi știm ce e o carceră.

«Stilcit, nimic, acoperit de sînge... fui dus la carceră și mă azvîrliră pe jos, ca pe un ciine; cîteva ore apoi aveam tremurături în tot corpul... capul mă durea în-

grozitor... aveam vărsături», scrie unul din acești nenorociți.

Să reclami, să te plîngi, să cei, e zadarnic, de ris, absurd. Toți o știu la Butyrki și toți tac. Tac și mor în tăcere.

Acesta e traiul condamnaților la muncă silnică în Moscova, capitala, inima Rusiei.

Deținuții politici sunt împrăștiati printre condamnații de drept comun, ceea ce le îngreunează și le înrăutățește viața. Legăturile între cele două feluri de deținuți sunt în totdeauna rele, iar capii închisoarei fac tot ce pot ca să mărească ura celor decăzuți împotriva celor politici, pe cari morala și inteligența îi așează deasupra temnicerilor și a tovarășilor lor de închisoare eșiți din drojdia societății. Furarea celor cîtiva bani ce sunt întreaga avere a deținuților politici, ruperea sălbatecă a cărților, ațîțări la ceartă și bătăi, spionaj și pîrit, iată ce otrăvește viața de fiecare zi a deținuților politici. Se țese chiar comploturi sub ochii autorităților, dupăcum se spune. Acum cîtiva ani, deținutul politic Burnusoff căzu victima unui ticălos, care-l omori în ochii șefilor închisorei, de a căror bunăvoință continuă să se bucure apoi cași înainte.

\* \* \*

N-am vorbit încă de înghesuiala din unele închisori.

Această înghesuială ajunge la limite înspăimîntătoare în aproape toate temnițele Siberiene, la Zarentui, Algaci, Alexandrovskaja. Cititorii își vor putea da seama după cîteva extrase de scrisori, pe cari le-am publicat în apelul comitetului nostru de ajutor al închișilor politici ruși. Dupăcum se va vedea, deținuții acestor închisori sufăr și de lipsă și de proasta calitate a hranei.

«... La Algaci sunt aproape 600 de închiși, dintre cari 200 politici. Inchișoarea e făcută pentru 297 de inși; înghesuiala e dar nespusă: unele săli cuprind 30, 40, 50 de închiși, sau în mijlociu îndoit cît numărul regulamentar, fiindcă fiecare din aceste săli nu are decît



17 locuri. Ne lipsește îmbrăcăminte, așternut, locuri de dormit. Noaptea totul e ocupat în «grajdul nostru»: bănci, sub bănci și potecile dintre ele. Aerul e de nesuferit, nu numai noaptea dar chiar și ziua, căci din 24 de ore sala nu e deschisă decît o oră. Dimineața, cînd ne sculăm, rufăria e murdară, dar n-avem alta de schimbat. Putem s-o spălăm odată pe săptămînă, dar fără săpun. Odată pe lună ne duc la baie și ne înghesuie între 60 și 70, acolo unde abia e loc pentru 10 inși. Înghesuiala în celule face munca cu neputință, cuatit mai mult cucit locul unde să șezi e foarte mărginit; chiar la masă unii stau pe jos, ceilalți în picioare strîngîndu-se. Sgomotul și înghesuiala, neînlăturabile, obosesc nervii. Avem chi-purile o bibliotecă, dar e în mîinile directorului; nu putem căpăta nici cărți, nici vreun manual. Nici de afară nu e ușor să capeți cărți.

Dar cu deosebire rea e mîncarea neîndestulătoare. Ni se dă o masă pe zi (la prînz): o ciorbă conținînd de fiecare vreo 50 de grame carne, mai adesea proastă, ciorba de cartofi nu e decît apă. Și încă nu se dă decît un mic blid de fiecare. Afară de asta, odată la două zile primim cîte 2 linguri de fiertură. Astă vară primeam 2 livre (1 kilogram) de pîine; dela 1 Octombrie această cantitate a fost micșorată la 1,8 livre. Altădată, în timpul ernei se mărea cantitatea de carne și se reducea cea de pîine; anul acesta carnea nu s-a mărit, dar s-a păstrat scăderea porției de pîine. Cei ce n-au mijloace să-și cumpere pîine suferă întruna de foame; cei cu dare de mîna abia o duc mai binișor. Nu ne e permis să tîrguim mai mult de 3 ruble pe lună. Prețurile sunt foarte urcate, astfel că dacă ți-ai adus cîteva lucruri de cari nu te poți lipsi în viața de închisoare— un caet, un creion, o placă, săpun, mărci, etc.— nu mai rămîne decît prea puțin pentru nutrimente.

Nu e nicio celulă în care să poți să stai singur; bolnavii atinși de boli nervoase stau cu ceilalți. Avem aci o infirmerie, care cu felul nostru de trai ar trebui să prezinte un interes deosebit, dar e așa de prost or-

ganizată, că e mai bine să nu mai vorbim. Nu e de mirare că mortalitatea e așa de ridicată: pentru iarna care vine, administrația a pregătit 60 de gropi!

Inchiși sunt tratați grosolan: tutuiala e adesea însoțită de injurăturile cele mai murdare. Gardienii au puteri foarte întinse; ei pot pune la carceră. E destul ca un deținut să nu placă vreunui gardian, ca acesta să-i caute pricină; iar dacă pierzînd răbdarea, acela îi răspunde, carcera e gata. Cei ce nu vor să se supue, sunt loviți fără de milă, cu pumnul sau cu bita. Toate reclamațiile, toate plingerile la administrație sunt zadarnice».

Un alt închis serie :

«...Suntem în închisoarea din Algaci, care face parte dintre temnițele județului Nercinsk. Dela 11 August abia acum m-am putut împrumuta cu o copeică, ca să cumpăr un plic și hîrtie. Starea noastră e de plîns; suntem siliți să ne culcăm pe pămînt, în mijlocul sălei, fără pernă, fără așternut. Trimeteți-mi ceva parale, căci sunt aproape mort de foame: odată pe zi ni se dă nițică așa numită aci ciorbă, iar porția e din cale afară neindestulătoare: căci ciorba, pentru 650 de inși, se face în aceeaș oală, care servea altădată pentru 350. Trimeteți-mi dar un mandat, cît mai de grabă... nu mai pot scrie, căci tremur din cap pînă în picioare...»

La Gorny Zarentui înghesuiala e totașa de mare ca la Algaci: ca să poată dormi, inchiși politici au trebuit să se împartă în două schimburi: unii dorm de la 9 seara pînă la 2 dimineța, ceilalți dela 2 la 7 dimineța.

Aerul camerilor încărcate e așa de greu, că nu se poate zări dela un capăt la cellalt.

Zarentui numără 300 deținuți politici, dintre cari 86 la sută sunt lucrători și țărani, ce n-au pe nimeni care să le vie în ajutor, de oarece ei înșiși au fost susținătorii familiei. In luna lui Mai, anul trecut, am întîlnit la Paris pe un fost pușcăriaș la Zaventui, care după ce își isprăvisese osînda fugise din locul de deportație din Siberia. Ca hrană, mi-a spus, n-aveam decît ciorbă

la prînz, iar la cină, o lingură de fiertură.» — «Dar lingura era mare, nu? i-am zis». — «O lingură obicinuită». — «Nu se poate!» — «Ba da, o lingură de masă». După el, pușcărișii din Zarentui nu pot cheltui pe lună, fiecare mai mult de 2 lei 50, din banii lor, pentru a-și cumpăra ceai, zahăr, săpun, mărci Pîinea albă e o prăjitură care nu e la îndemîna lor, iar pentru o marcă se ceartă.

O știre înfiorătoare se răspîndi în Decembrie anul trecut în Rusia și Europa. Doi deținuți politici suferiseră pedeapsa corporală, cu care erau de mult amenințați cu toții. Aceasta puse vîrf desnădejdei. 6 deținuți se sinuciseră, pentru a se ridica împotriva ocărei aduse. Unul din ei era Sazonof, a cărui bandă omorîse pe ministrul de interne Plehve și a cărui pedeapsă se termină în Ianuarie anul acesta (1911).

Acum 32 de ani, cînd un deținut politic fu pedepsit corporal la St. Petresburg, după porunca prefectului de poliție Trepoff, întreaga Rusie înaintată tresări de desgust și groază. O fată tînără, Vera Zsulici, trase cu revolverul asupra lui Trepoff, iar jurații o achitară în aplauzele intelectualilor acelei vremi. Astăzi, după manifestul din Octombrie 1905, care promitea solemn toate libertățile trebuincioase unei țări civilizate, pedepsele corporale au devenit în toate închisorile rusești ceva de toate zilele. Odată cu drama din Zarentui, am mai aflat de pedepsirea corporală a 59 de închiși din Vologda! Direcția penitenciară a avut nerușinarea să lămurească oficial asprimele din Zarentui, prin descoperirea unui complot urzit în vederea unei fugi. A avut îndrăzneala să publice, că se transmisese o mare cantitate de *otravă thiocol*, cu care erau să otrăvească garnizoana închisoarei. Adevărul e că thiocolul, dupăcum se știe, este un anti-septic, putînd fi dat ca intern pînăla 2 grame !

\* \* \*

Ar fi zadarnic să mai descriem și alte închisori, ce se

ridică pe întreg intinsul Rusiei <sup>1)</sup>. Pretutindeni s-ar vedea acelaș tablou; cele ce am spus pînă aci sunt de ajuns pentru a ne face o părere de viața din temnițele rusești. E un regim în care personalitatea omenească este batjocorită, în care administrația închisorii e nerăspunzătoare, un regim de înghesuire și de foame, de carceră și rele purtări, un regim în care moartea nu e cea mai mare nenorocire pentru închiși, nici durerea cea mai adîncă pentru cei deaproape.

Decurînd, o tînără soție, ce îndurase însăș asprimele regimului închisorilor, și al cărei bărbat era închis în închisoarea centrală din Moscova, mi-a zis: «din fericire... a murit!».

Aceste cuvinte, în gura unei soții tinere, și privind o ființă dragă, par absurde; ar fi putut părea crude, dacă privirea aceleia ce vorbea n-ar fi fost ațintită în depărtări. Ele ar fi crude, dacă viața din Rusia n-ar fi așa de crudă, așa de îngrozitor de crudă.

Inchisorile rusești nu se vor schimba decît odată cu regimul politic! Nu e libertate în Rusia. Această țară a rămas o monarhie absolută, cu toate treptele nerespunzătoare de agenți mari și mici, cum era și înainte de revoluție. Nu se recunoaște niciun drept omului și cetățeanului. Iar dacă aceste drepturi lipsesc celui în libertate, ce mai poate aștepta un închis, un om cu mîinele și picioarele legate?

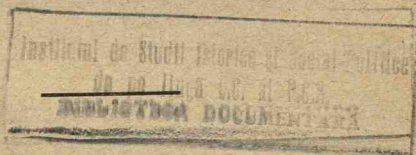
Dar poporul rus nu poate renunța la libertate, el *trebuie* s-o cîștige. Forțele intelectuale și morale ale unei națiuni de 160 de milioane, forțe abia deșteptate, nu se pot sfîrși, înainte de a atinge întrun viitor strălucitor deplina lor înflorire. Poporul rus a dat lumii pe Pușkin și Tolstoi, Vereșiaghin și Aivazovsky, Borodin și Rimsky-

<sup>1)</sup> În afară de Moscova, Wladimir, Orel, Saratov, Algaci, Zarentui, și Alexandrovskaia, mai există la Vologda, Schlüsselburg, Riga, Tula, Kaluga, Dvinsk, Smolensk, Pskov, Mohilev, Nicolaev, Kerson, Nijni, Simferopol, Akatui, Katamary, Kataia, Malțevo, Tobolsk, Perm, Kungur; se mai clădește una la Samara.

Korsakoff, Antakolsky și Trubețcoi; el numără un șir lung de martiri, ce au luptat pentru bunul suprem: adevăr, dreptate, cinste... Un astfel de popor nu se poate înăbuși întrun trai șters, într-o umilință morală. După o neizbîndă momentană steagul libertății va filfii din nou și va învinge. Dar pînă ce forțe noi se vor aduna și vor relua lupta, opinia publică poate și trebuie să susție pe aceia ce, prizonieri de război ai stăpînirii rusești, zac în temnițele sale.

Opinia publică s-a rostit în mod înfocat și unanim în afacerea Ferrer... Dar ceea ce în Spania era o întîmplare singuratecă, se petrece în Rusia aproape în fiecare zi. Se scrie, se vorbește, se țipă, se protestează, cînd e vorba de suferințele indigenilor din Congo, sau de pedepsele neomenoase impuse locuitorilor din insula San-Thomas. Dar să nu se uite și temnițele rusești, unde stăpînește barbaria evului-mediu, unde omul nu e numai învins și înlățuit, ci stîlcește fizicește și omorît moralicește. Oricît de barbară și de sălbatecă ar fi stăpînirea rusească, opinia publică a Europei tot are însemnătate pentru ea; această opinie publică poate sili fiara sălbatecă să-și mai ascunză nițel ghiarele.

V. Figner



# BAZELE SOCIALDEMOCRAȚIEI

de KARL KAUTSKY

Un volum de XVII—280 pagini, cu o *prefață* și un studiu  
*Asupra Socialismului în țările înapoiate*, de C. Dobrogeanu-Gherea. Traducere de Albu, Bujor și Călin.

Prețul pentru muncitorii organizați: broșat 1.50, legat în  
pînză 2.50. Pe hîrtie velină, broșat 2.50, legat 3.50.  
La librării: pe hîrtie ordinară broșat 2.50, legat 3.50.

„Bazele Socialdemocrației“ este o lucrare de popularizare, în care sunt rezumate și explicate ideile principale, de bază ale socialismului. Cine va citi această carte va cunoaște mișcarea lucrărilor monumentale a lui Karl Marx, *Capitalul*, și a lucrărilor lui Fr. Engels — cei doi nemuritori întemeietori ai socialismului științific internațional.

Cine va citi această lucrare se va întări, atât prin ea cât și prin prefața lui C. Dobrogeanu-Gherea, în cunoștințele sale asupra marxismului; și în același timp din studiul scris de C. Dobrogeanu-Gherea asupra socialismului în țările înapoiate se va lumina și întări în lupta împotriva acelor cari susțin că socialismul în România este o plantă exotică.

„Bazele Socialdemocrației“ este redată în românește într-un grai popular, pe înțelesul tuturor, astfel că cititul și priceperea problemelor este ușoară pentru toată lumea.

CITIȚI

## ANTIMILITARIZMUL

Discursurile avocaților C. Mille, C. Petrescu, M. Gh. Bujor.  
Toma Dragu și Al. Nicolau. — Cu o prefață de  
Dr. C. Racovski

Exemplarul 60 bani